

het lied van cocteau

(Knack, apr 09, Guido Lauwaert)

Sterke monologen voor actrices zijn dun gezaaid. De beroemdste is het achttiende en laatste hoofdstuk van Ulysses van James Joyce. In ons taalgebied heeft Hugo Claus een sterke monoloog geschreven, De Verzoeking.

De eerste gaat over vrouwe Molly Bloom die zonder enig leesteken een paar uur klaagt over haar echtgenoot een advertentiecporteur en zuipen dat ie kan door al die vrienden en de kroegen die hij tegenkomt op zijn dagelijkse ronde en haar eigen schone scheve schaatsen tot in detail herbekijkt chapeau voor haar kunstje. De tweede over een non die lamenteert over het kloosterleven en een miskraam opbiecht. Beide zijn gedachtestromen. Lijnrecht daartegenover staat een derde, La voix humaine van Jean Cocteau. De anonieme vrouw peinst niet (luidop), maar spreekt wel degelijk. In de hoorn van een telefoon, tot haar minnaar die de volgende dag trouwt. Het huwelijk betekent het onomkeerbare einde van hun relatie. Zij heeft respect voor zijn beslissing en toch wil zij de nieuwe toestand niet accepteren.

Vreugde met een rouwrand

Jean Cocteau schreef de monoloog in 1930, vermoedelijk als troost, voor Berthe Bovy, een actrice van de Comédie française. De vrije liefde vierde toen, net als in de jaren zestig, hoogtij. Een amoreus ‘buitenlands’ avontuur brengt veel vreugde, helaas altijd met een rouwrand. Cocteau was geen dommerik en heeft daarom duidelijk voor een neutrale monoloog gekozen. Leeftijd speelt geen rol en de invulling laat de auteur over aan regisseur en actrice. Geen regieaanwijzingen. De versie van Simone Signoret uit 1964 straalt een grote intimiteit uit. Die van Anna Magnani in een regie van Roberto Rossellini uit 1948 is al te tragisch, waardoor de boodschap het moet afleggen tegen de vertolking. Signoret en Magnani waren veertig of die leeftijd net gepasseerd. Maar, zoals gezegd, voor Cocteau speelde leeftijd geen rol. Waar het hem bij het schrijven om te doen was, was het benadrukken dat een ‘buitenlandse’ relatie meer bitterheid verwekt dan een uitgedoofde ‘binnenlandse’, al blijft men er tot zijn dood mee zitten.

Dit relatiedrama heeft Cocteau gefruut met de traditionele praktische zaken. Het terugvorderen van de liefdesbrieven om moeilijkheden in de nieuwe relatie te vermijden, het ruiken aan een achtergelaten kledingstuk, smeekbedes en dreigementen.

De kracht van La voix zit hem in een trapsgewijze compositie, tot de overtreffende wordt bereikt met de slotwoorden ‘Je t’aime’, gevolgd door een reeks gedachtestreepjes. Met die reeks laat Cocteau de uitvoerende actrice toe, zo vaak zij maar wil die liefdesverklaring te herhalen. Maar versterkt door inleving kan de lezer/toeschouwer veronderstellen dat zij niet tot haar (ex)minnaar spreekt, maar tot zichzelf.

Le salon

De Nederlandse actrice Halina Reijn, bijgestaan door Peter van Kraaij, heeft de monoloog vertaald. Ze heeft hem zelf gespeeld in februari van dit jaar, tijdens een minifestival in de Antwerpse Monty, Le salon des exilés. Drie gerenommeerde regisseurs werd gevraagd een monoloog te maken voor een kleine zaal.

Johan Simons, Guy Cassiers en Ivo van Hove zijn geslaagd in hun opdracht, de laatstgenoemde met vlag en wimpel. In zijn handen is La voix humaine een voorstelling geworden, al mag het aandeel van Van Hove's vaste theaterarchitect niet onvermeld blijven. Jan Versweyveld ontwierp een lege ruimte, een kamer voorstellende met als vierde wand een schuifraam. In de lege ruimte speelt Halina Reijn de monoloog. Het ene moment teder, het andere agressief. Ze overlappen elkaar zodat er nu eens een agressieve tederheid ontstaat, dan weer een tedere agressie.

Ivo van Hove is vooral bekend als regisseur voor mannen maar... Halina Reijn speelt de pannen van het dak en door pannen en dak voelt de toeschouwer dat actrice en regisseur een hevige relatie hadden. De nauwere band met zijn vrouwelijke actrices wordt bevestigd in de productie waar hij ongeveer gelijktijdig aan werkte, Kreten en gefluister, maar dat is een ander verhaal.

De klank van de stad

De psychologische invulling door Van Hove is bijzonder geslaagd. De monoloog van Cocteau wordt in zijn handen een trioloog. Hij weet de man aan de andere kant van de lijn binnenkamers te halen en maakt dat het telefoontoestel een knuffeldier wordt. Het monolithische karakter blijft echter aanwezig. Halverwege zet zij de telefoon op de grond en blijft spreken. Tot wie? Is hij... ik, de toeschouwer? Mannelijk, vrouwelijk?

Het hoogtepunt van de voorstelling kondigt zich kort voor het einde aan. De vrouw opent het schuifraam en zet de telefoon op de richel. Maar zij neemt hem weer terug, schuift het raam dicht en zet het gesprek verder.

Wat volgt is de definitieve neergang. Het slotbeeld is te mooi om te verraden. Een tip van de sluier wil ik wel oplichten, als lокkertje. Het schuifraam gaat een tweede maal open. De klank van de stad bij nacht stijgt op. Het lied van de Loreley.

Volgend seizoen volgt een tournee door Nederland en Vlaanderen. Naar verluidt loopt de verkoop van de productie als een HST.